

Росен Милев

Съставител

ГЯТІТЕ

ГОТИТЕ

И

СТАРОГЕРМАНСКОТО

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО ПРИСЪСТВИЕ

ПО БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ

Студии на

Александър Станев

Борис Парашкевов

Боян Думанов

Валентин Христов

Василка Герасимова

Георги Елдъров

Дочка Аладжова

Евгения Генчева

Емилия Денчева

Емилия Стайчева

Катя Трендафилова

Методи Даскалов

Мина Боспачева

Росен Милев

Светлозар Елдъров

Теодора Ковачева

Хервиг Волфрам

Balkan
MEDIA

2003

Български
Готски

ГОТИ

ТОМИ

ТОМ I

ГОТИ И СТАРОГЕРМАНСКОТО КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО ПРИСЪСТВИЕ ПО БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ

Готите и старогерманското културно-историческо присъствие по българските земи
Първо издание, българска

© БАЛКАНМЕДИА, София 2003 г.

www.balkanmediaacademy.bg

Съставител *Акад. д-р Росен Милев*

Редактори *д-р Валентин Христов,
Павлина Парашкевова*

Худ. концепция *Акад. д-р Росен Милев*

Die Goten und die altgermanische kulturhistorische Präsenz in den bulgarischen Landen
Erste Ausgabe, Bulgarien

© BALKANMEDIA, Sofia 2003

www.balkanmediaacademy.bg

Herausgeber : *Acad. Dr. Rossen Milev*

Redaktion : *Dr. Valentin Hristov
Pavlina Parashkevova*

Design conception: *Acad. Dr. Rossen Milev*

Изданието е осъществено с подкрепата на
Посолството на Кралство Норвегия в София

With the support of the
Royal Norwegian Embassy, Sofia

На корицата: Готска фибула, Нове (V в.)

On the cover: Gothic fibula, Novae (5th century)

Отпечатано в България

Printed in Bulgaria

ISSN 0861-5047

CHRONOLOGY

A MILLENIUM OF OLD-GERMAN PRESENCE IN THE BULGARIAN LANDS

(1st century B.C. – 9th century A.D.)

1st century B.C. – The German people of Cimbri passed through and eventually settled partly on present-day Bulgarian lands, developing contacts and interrelations with the local Thracian population (the „Gundesdrückkessel“, Thracian-and-German cauldron from the town of Bormose, Denmark)

1st century A.D. – Parts of the Western German people of Sugambri have settled for a least 100 years on the lands around the town of Montana – the so-called Sugambrian unit, part of the military and political structure of the corresponding Roman province.

2nd century – Old-German veterans and active officers and soldiers settled in other towns of Thrace and Moesia

235-238 – Roman Emperor is Maximinus – a Thracian Goth with Alanian mother

238 – Goths' attacks on the provinces south of Danube grew in number

250/251 – Lead by Kniva, Goths invaded the lands south of Danube. In 250, they conquered Philippopolis for a short time. In 251 Emperor Decius was defeated and killed near Abritus (not far from today's town of Razgrad).

269 – Emperor Claudius II, called Gothicus, defeated Goths twice: once near the town of Niš and once in Southern Rhodope Mountains, after which near 320, 000 Goths settled on Bulgarian lands. This was the first mention of the name „Goths“ in historical chronicles.

276-282 – Under the rule of Emperor Probus, over 100 000 Basterns, Gepids and other German peoples settled on present-day Bulgarian lands.

323-337 – In 323, over 300,000 Visigoths were settled in Moesia and Thrace by Emperor Constantin the Great, who erected the so-called ripa Gothica, along the south banks of Danube : a system of fortifications and administrative centers to guard and strengthen Roman power in the province.

348 – Visigoths Christians, lead by their spiritual and secular leader bishop Wulfila (Ulphilas), settled in Moesia, where Wulfila (Ulphilas) translated the Bible in the first post-Antique european language – Gothic. For that purpose, Wulfila (Ulphilas) invented the Goths alphabet- the first one created to honour and glorify the Christian faith.

376 – As a result of the Hun pressure from the East, Goth peoples left their lands seeking for protection from the Roman Empire, south of Danube.

This was the beginning of the Great Migration of Peoples. Visigoths (Terwings), lead by Fritigern, crossed the Danube and settled in Thrace with the permission of Emperor Valentius. Ostrogoths (Greutungs), lead by Alateus and Safrak, also crossed the Danube and settled in present-day North Bulgaria, without the Emperor's permission.

376-382 – Goths' rebellion against Roman power.

378 – Battle against Goths near Adrianopolis. Emperor Valentius was killed.

378/382– Goths the real rulers of the Balkan parts of the Empire.

382 – Emperor Theodossius I achieved a peaceful agreement with the Goths, which gave the latter a new status of settlers-foederati, instead of settlers-dediticii, as in previous cases.

391 – Alaric I (later conqueror of Rome) elected king of the Visigoths in Thrace

395 – Alaric I left today's Bulgarian lands and headed for Rome together with his troops

400 – Danubian Goths lead by Gainas conquered Constantinople, although for a short period

410 – The Goths of Alaric I conquered Rome

454 – Ostrogoths lead by Triarius settled in Thrace

473 – Theoderic Strabo, son of Triarius, was elected king of the Ostrogoths, in Thrace

474 – Theoderic Tudmirson (know later as Theoderic the Great and elected king of other Ostrogoths, who came from Pannonia) settled in present-day Macedonia. According to other sources, Theoderic the Great, know in German mythology as Dietrich von Bern and in Norwegian- as Tidric, was elected king even back in 471.

475 – Theoderic the Great left Macedonia and chose Novae (present- day Svishtov) for his capital.

488 – Theoderic the Great left Novae and headed for Ravenna. A large part of Danubian Goths (also called Gothi minores or Moesian Goths) remained on present-day Bulgarian lands under the rule of Bessas, Vitalian and other rulers.

6th century – During his quests for the conquering of the Ostrogoths Kingdom in Italy (535-555), the Byzantine Emperor Justinian I used the forces of Thracian and Moesian Goths. Jordanes, the Goths historian who was the first to write the history of his people, the so-called Gethica (after the revision of the correspondent prime source – a work of the Roman historian Cassiodorus from the court of Theodoric the Great) came also from Moesia.

After the Byzantine chronicler Theofilactus Symocathianus: Celebration of the Patron holiday of St. Luppos (eventually Wulfila) in Novae (Svishtov) on August 23: Peter, brother of Emperor Mauricius (582-601), visited the town on the eve of the holiday.

After the Byzantine chronicler Procopius Cessarianus: Peaceful interrelations and integration of the Goths and the newcomers Slavs south of Danube.

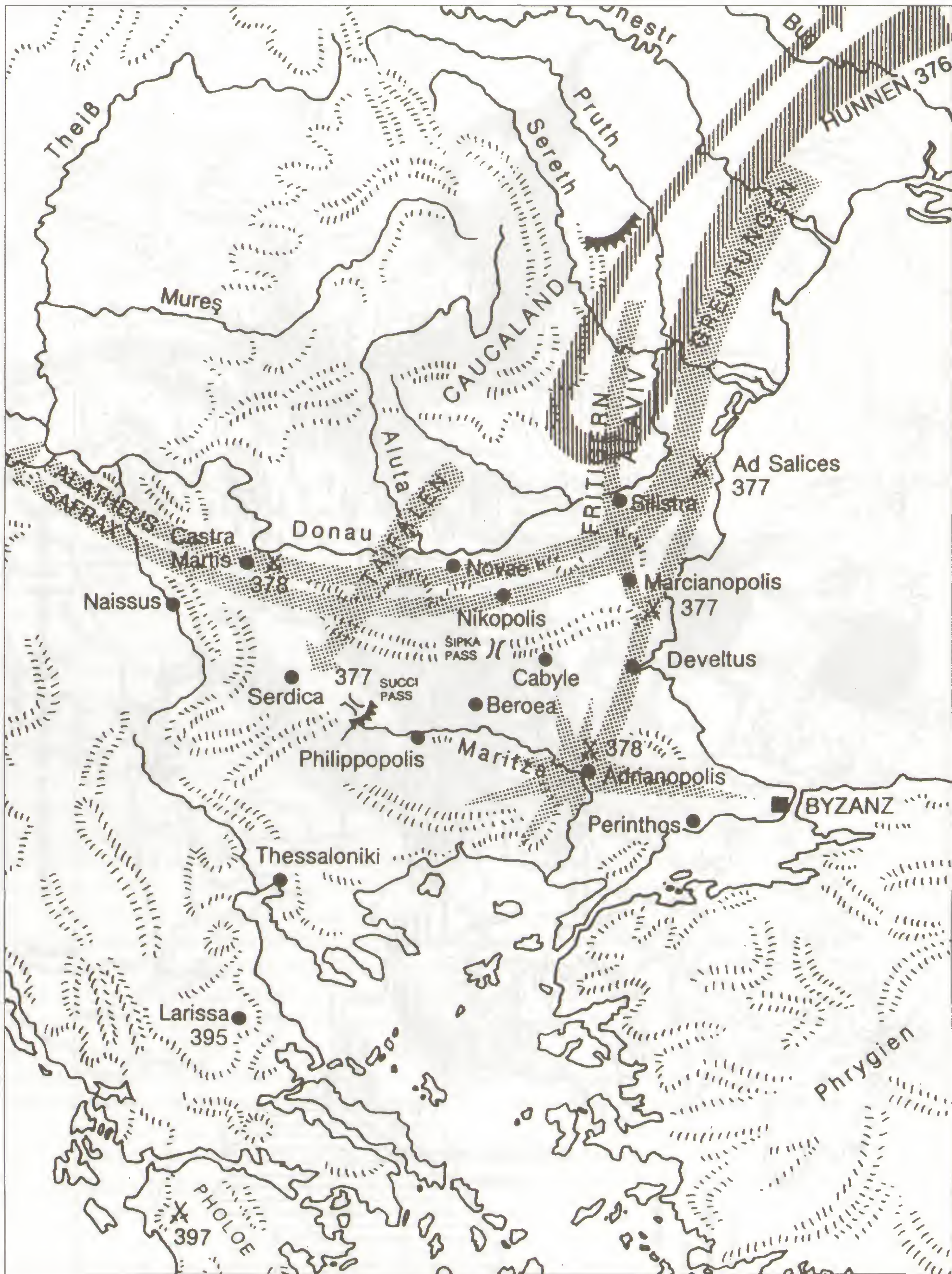
7th/8th century – Goths' contribution to the development and government of the Slav-Bulgarian state, also visible from the names of some of its rulers such as Teleric (768-777). Assumptions of „Goths touch“ in Madara horseman as well.

9th century – The frank chronicler Walahfrid Strabo mentioned about Christian holy mass in Goth language in the lands along Danube delta (then part of the Slav-Bulgarian state).

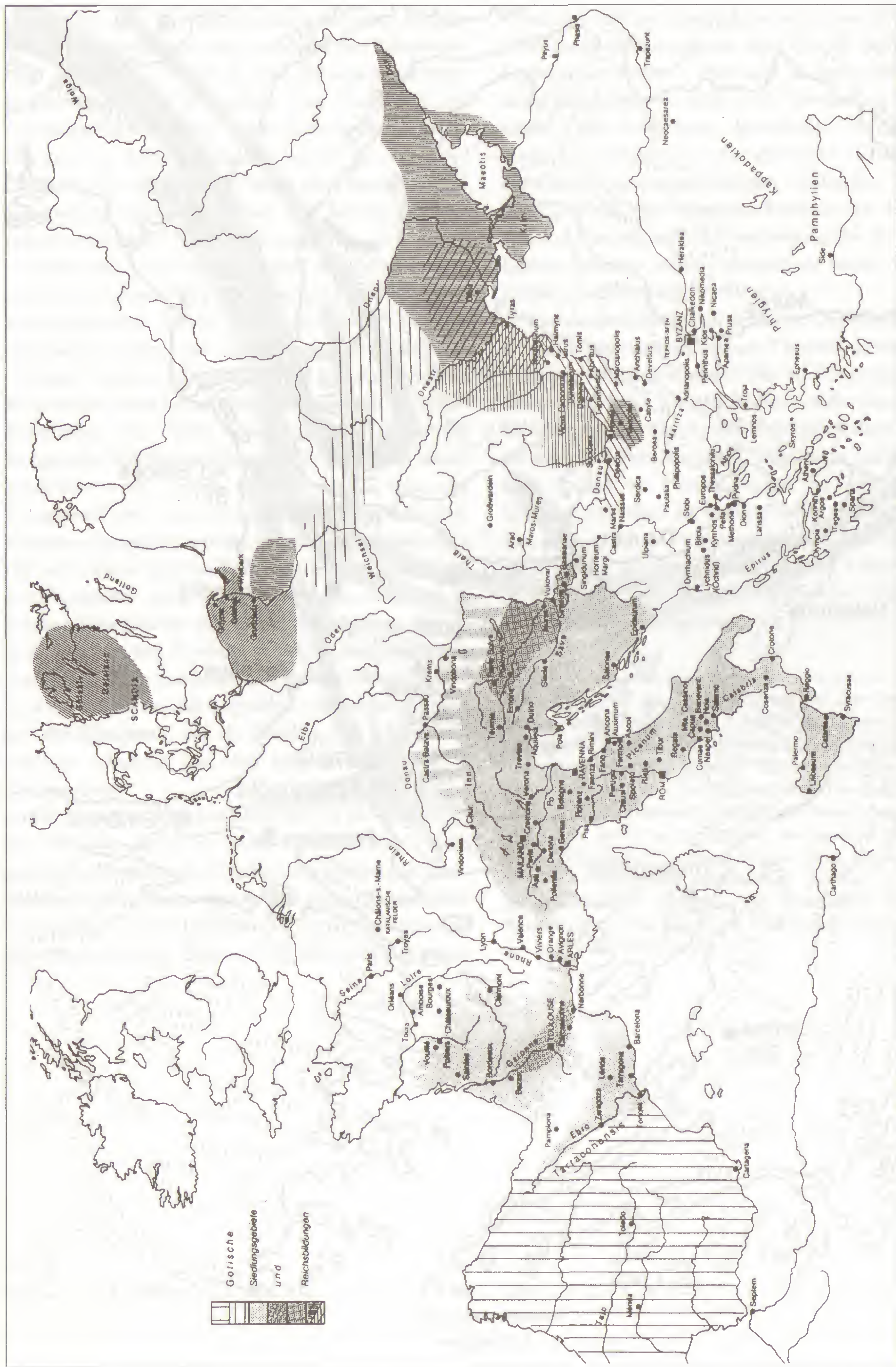
According to the life chronicle of St. Cyril and his mission to Krim (until the 10th century there was a Goth Eparchy here), he discovered a Gospel and a psalm-book in the town of Herson, written in „Rosh“ (eventually Goth) letters, and a man who taught him to read these.

10th century – In the same regions of Bulgaria, inhabited by Wulfila's Arians, and in a similar social context with peaceful messages, there emerged the christian doctrine and movement of Bogomils.

*Prepared by
Rossen Milev*

Готите след 376 г.
X. Волфрам

Общ преглед на готското присъствие в Европа
Х. Волфрам

Остготите през V-VI в.
X. Волфрам

ГОТИТЕ И ВУЛФИЛА В БЪЛГАРСКАТА ХУМАНИТАРИСТИКА

Светлозар Елджоров

Целта на настоящото съобщение е, без да претендира за изчерпателност, да направи кратък обзор на онова, което различните направления на българската хуманитаристика са оставили в наследство за готите изобщо, и в частност за тяхното присъствие по българските земи. Задачата не е толкова трудна, колкото изглежда на пръв поглед, тъй като проблемът досега не се радваше на особен научен интерес от страна на различните клонове на хуманитарното познание.

Любознателният читател в България в последната четвърт на XIX в. и първата половина на XX в. е имал възможност да си създаде известна, макар и повърхностна представа за готите, за тяхната роля във Великото преселение на народите и за мисионерската и книжовната дейност на епископ Вулфила от популярните трудове на различни европейски автори, превеждани тогава у нас. Едно обобщение на тази информация може да се намери в тритомния енциклопедичен речник на Лука Касъров, издаден през 1899-1907 г., който в четири сравнително обширни статии дава най-важните сведения за готите, а за Вулфила не пропуска да изтъкне, че е живял над три десетилетия „в Долна Мизия, в полите на Стара планина“ (1).

Първи сред българските хуманитаристи на готската тематика обръщат внимание езиковедите. През 1908 г. Стефан Младенов публикува студия за старогерманските елементи в славянските езици, която две години по-късно разширява до размерите на монография (2). В нея известният български езиковед и писател подлага на задълбочен анализ онези над 200 думи, които сравнителната лингвистика тогава смята за готски или изобщо за старогермански заемки в славянските езици. Стефан Младенов приема за безспорни само 22 думи, като блюдо, буква, крал, княз, хижа, шлем, чужд. За разлика от други видни слависти от ранга на Ягич и Миклошич например, Младенов отрича, че в славянската християнска терминология съществуват заемки от старогермански език.

През 20-те и 30-те години на XX в. лекции по готски език за студентите германисти от Софийския университет чете проф. Константин Гълъбов. През 1939 г. той издава готска граматика от близо 300 страници (3). Малката историческа справка за готите и Вулфила в увода, ако не е заимствана от енциклопедичния речник на Касъров, не дава и повече информация от него.

До публикуването през 1926 г. в Известията на Българския археологически институт на студията на Такенберг за германските находки в България (4), никой от българските археолози не засвидетелства професионален интерес към „готския проб-

лем“. Вероятно под нейно влияние през 1934 г. Иван Велков започва разкопки край с. Саговец, Плевенски окръг, където открива две укрепени селища от VI в., монети, оръжия и други находки, сред които характерните фибули, свързани със старогерманските племена. Иван Велков е категоричен, че обитателите и защитниците на крепостта са били готски федерати на Източноримската империя, а въображението му дори рисува „упоритата борба“ с аварите, която се е разиграла под крепостните стени по времето на император Маврикий (5).

През 1937 г. разкопките при Саговец са подновени с още по-голям размах от българско-германска експедиция, финансирана от Германския археологически институт. Ръководител от българска страна отново е Иван Велков, а от германска – Герхард Берзу, бивш директор на Римско-германската археологическа комисия във Франкфурт на Майн. Работата на експедицията предизвиква голям интерес в световната научна общност и разкопките са посетени от виенския професор Рудолф Егер, датския архитект Дигве, английския археолог Крауфорд и румънския професор Нестор. Откритите монети, оръжия, фибули и керамика са обработени и консервирани в лабораторията в Майнц, след което са върнати за съхранение в Археологическия музей в София. Няколко години по-късно Иван Велков ще напише, че разкопките при Саговец са били „една школа, едно училище“ за българските археолози (6). Самият той на няколко пъти публикува резултатите от разкопките, като при това не подлага на съмнение готския произход на находките (7).

В сравнение с езиковедите и археолозите, интересът на историците към готското присъствие по българските земи е много по-скромен. Не успява да ги провокира дори професорът от историко-филологическия факултет Димитър Дечев, който през 1926 г. публикува студията „Източнogerманският произход на българското народноимено“ (8). В нея изтъкнатият учен и бъдещ академик „без всяко колебание“, както сам заявява, извежда етнонима „българин“ от старогерманското лично име „Булгар“, регистрирано в изворите от VII-IX в., което има индоевропейски корен със значение „надувам се, разсърдвам се, боря се“. Тази хипотеза не придобива популярност, не на последно място и заради това, че Димитър Дечев смята прабългарите за преки потомци на Атиловите хуни – нещо, което повечето от историците не приемат.

Българските историци наистина имат сериозни основания да бъдат крайно предпазливи спрямо готската тематика. Още през 1910 г. Ганчо Ценов, известен любител историк с крайно обвъркани представи и понятия, но с големи претенции и завидна продуктивност, публикува обемисто съчине-

ние, с което се опитва да свърже произхода на българите и началото на българската държавност и църква с готите (9). Според него траки, скити, келти, хуни, готи и почти всички други етноними, познати от историята на нашите земи, са идентични с българите и всъщност са различни названия от различни епохи на един и същи народ. При такава постановка за автора никак не е трудно да заключи, че българите са готи, които пък били стари келти и даки, т.е. скити; че българският политически живот започва тогава, когато започва политическият живот на скитите и готите; че готското покръстване в действителност е българското покръстване, а готският превод на Библията е българският превод; че Кирил и Методий не са реални личности, а легендарни персонажи, чийто прототип е епископ Вулфила.

„Преводачът на Свещеното писание на български и главен основател на българската църква е Улфила, комуто от сетне е дадено името Кирил“ (10). Тези и други подобни твърдения, с които изобилства съчинението на Г. Ценов, представят готската тематика в такъв изопачен и карикатурен вид, че никой сериозен историк не би си и помислил да се доближи до нея.

Това вероятно важи и за историците на Късната античност, които също не отделят достатъчно внимание на тази тема.

Наистина, през 30-те години започват да се превеждат източниците от тази епоха и конкретно автори като Йорданес или Прокопий Кесарийски, но готите и готското присъствие по българските земи никак си се разтварят, обезличават и в крайна сметка изопачават в обобщаващите понятия „варвари“ и „варварски нашествия“ (11).

Най-малко внимание на „готския проблем“ в периода до налагането на комунистическия режим са отделили българските църковни историци и богослови. Въпреки че написват няколко студии и дори една монография за разпространението на християнството по българските земи преди покръстването при княз Борис, те споменават Вулфила само епизодично, като един от отлъчените от събора в Аквилея (381) ариански епископи. Нито дума за неговия превод на Библията на готски език с готска азбука, нито ред за мисионерската му дейност сред готите на юг и на север от Дунава (12).

Още по-оглушително е мълчанието в общите лекционни курсове, учебници и учебни помагала за студентите от Богословския факултет на Софийския университет и питомците на духовните семинарии в София и Пловдив, където се формират клириците на Българската православна църква (БПЦ). Показателен е случаят с лекциите на професор Иван Снегаров, четени в университета през 30-те години и публикувани в три тома през 1944-1946 г. Иначе известният с научната си добросъвестност и обективност църковен историк този път е изневерил на самия себе си, като в раздела за историята на БПЦ

не е направил и най-бегъл намек за готите и Вулфила. За сметка на това готите ариани са споменати в раздела за историята на Цариградската патриаршия, а Вулфила и неговият превод на Библията – в параграфа за разпространението на християнството в Южна Русия! (13)

Тази резервираност на българските православни църковници спрямо Вулфила и готите едва ли е имала друга мотивация, освен може би опасението да не би зората на християнството по българските земи да се компрометира с арианската ерес, след като неговата история и без това е натоварена с богомилството от Средновековието и филетизма от епохата на Възраждането.

На това равнище по отношение на готската проблематика българската хуманитаристика дочака установяването на комунистическия режим през 1944 г. Насаждането на большевишката идеология в най-догматичната форма на сталинизма коренно преобразява всички клонове на научното познание, особено хуманитаристиката. Готският проблем обаче тогава заема толкова нищожно място в нейния обширен периметър, че не може да бъде забелязан от бдителните цензори. Тази маргиналност и незабележимост се оказва щастливо предимство в онези страшни дни. Поне досега не са известни документи, които да подсказват и най-малък намек за целенасочено противодействие срещу изучаването на готския проблем, както това става с други научни проблеми или с цели клонове на науката. Общата идеологизация на научното познание и репресиите на политическа основа срещу някои от учените, докосвали се в миналото до готската тематика, обаче довеждат до постепенно отмиране и на малкия интерес към нея, забавен на 9 септември 1944 г.

Като пръв сред набедените за хитлерофашистски агенти и германофили български учени съвсем закономерно попада проф. Константин Гълъбов, най-изтъкнатият германист по онова време в страната. В една справка за академичния състав на Историко-филологическия факултет при Софийския университет той е характеризиран по следния смразяващ начин: „Проф. К. Гълъбов (германска филология) – неоправим реакционер в преподаване и научноизследователска работа, открито демонстрира нежеланието си да се преустрои, бори се открито срещу прогресивната наука, има антипедагогично държание към студентите, върши при различни случаи по-дребни или по-значителни политически демонстрации срещу правителството, крепи реакционното студентство в специалността“ (14). Доста доноси са изписани и срещу Иван Велков, обвинен обаче не заради готските находки в Садовец, а за големите хонорари, които според неговите зложелатели получавал от Германския археологически институт (15). Въпреки това Ив. Велков, К. Гълъбов или други техни колеги понякога пак се осмеляват да се докоснат до готската проблематика.

Иван Велков никога не се отказва от своята теза за готския характер на укрепените селища при Саговец, както личи от неговите следдеветосептемврийски публикации и особено от статията му „Градища. Опит за систематизиране и датиране на укрепените селища в българските земи“, публикувана през 1950 г. в Годишника на Пловдивския археологически музей (16). Само година-две по-късно в Годишника на Филологическия факултет на Софийския университет се появява обширната студия на професор Борис Геров „Романизмът между Дунава и Балкана до Константин Велики“, в която авторът изследва промените в етническия и езиковия облик на региона, настъпили поради проникването на разноплеменни елементи, на първо място сред които той поставя готите (17). През 1953 г. проф. Константин Гълъбов преиздава своята готска граматика, макар в доста съкратен циклостилен вариант с ограничения тираж от 300 екземпляра (18). През втората половина на 50-те се появяват и първите томовете от поредиците Гръцки и Латински извори за българската история, които включват най-важните извадки от късноантичните автори за събитията на Балканите през IV-VI в. (19)

Най-много по въпроса за готското присъствие по българските земи в онези години е написал Велизар Велков, син на Иван Велков. През 1959 г., само година след смъртта на баща си, той публикува монографията „Градът в Тракия и Дакия през Късната античност“, в която изследва политическите и етническите промени в тези земи след IV в. и покрай другите проблеми подробно проследява хронологията на готските нахлувания и колонизации, неколкратно поименно споменава Вулфила, Аларих и Теодерих, и потвърждава с писмени и археологически източници готското присъствие между Дунав и Стара планина до края на VI в. (20) Може да се каже, че това е кулминацията, която българската хуманитаристика и специално историческата наука отбелязва по отношение на готската тема. Веднага след това обаче настъпва истински срыв, който за две десетилетия покрива Вулфила и неговите съплеменници с гробовно мълчание.

Тонът е даден още с появата на първата „академична“ История на България (в 2 тома) през 1954 г. Периодът на Късната античност е разработен от Димитър Петров Димитров, ръководител на катедрата по археология в Софийския университет, но така, че готите почти напълно изчезват сред анонимните варварски нахлувания, Аларих е споменат само в едно изречение, а за Вулфила и Теодерих няма нито дума (21). Същият текст на същия автор абсолютно дословно се повтаря в третата История на България от 1964 г., която при това минава за „преработено и допълнено“ издание на предишното (22). По това време други двама археолози – Димитър Илиев Димитров от Варненския археологически музей, и Стамен Михайлов от Археологическия институт в София – оспорват в пуб-

ликациите си етническата атрибуция на фибулите, които Иван Велков и европейската наука приемат за готски или изобщо за старогермански (23).

Има основания да се предполага, че мълчанието по въпроса за готите не се дължи на някаква политическа поръчка, а е пряк, макар и не целенасочен резултат от борбата между двете противоположни концепции в българската историческа наука по отношение на прехода от Античността към Средновековието. Една част от учените отстояват тезата за континуитета, за пряката историческа приемственост между двете епохи по българските земи. Техните опоненти, напротив, поддържат мнението, че българската държава започва историята си на чисто, без никаква връзка с античната култура, върху територия, която по техните представи е тотално обезлюдена и едва ли не етнически стерилна до идването на славяните и прабългарите. Известен компромис между двете взаимноизключващи се концепции е постигнат само за траките, които са включени като трети етнокултурен елемент в създаването на българската държава. За сметка на това готите напълно изчезват от ползрението на българските историци.

Частична реабилитация за готите настъпва, когато през 1979 г. се появи първият том от многотомната история на България. Тъй като в него преобладават авторите, поддържащи схващането за континуитета, на Късната античност по българските земи е отделено обширно място, готите получават подобаващо внимание и дори Вулфила е споменат на два пъти. Като концепция, съдържание и обем написаното за готите тук е сходно с мястото им в монографията на Велизар Велков от 1959 г., което не е чудно, тъй като именно той е един от съавторите на раздела (24).

През 1986 г. източногерманският българист Норберт Рангов публикува кратка статия от 2-3 страници, в която прави интересни паралели между делото на готския епископ Вулфила от IV в. и славянските равноапостоли Кирил и Методий от IX в. Същата статия авторът публикува в края на предходната година във в. „Антени“ (25).

През 1989 г. проф. Велизар Велков също публикува кратко научно съобщение в издание на Източногерманската академия на науките, посветено на епископ Вулфила и мизийските готи. В малко по-разширен вариант същата статия е публикувана през 1995 г. и в юбилеен научен сборник в България (26).

В края на 80-те археоложката Анна Хараламбиева от Варна потвърди с няколко статии готския произход на различни типове късноантични фибули, срещани по българските земи, както в навечерието и малко след Втората световна война твърдеше и Иван Велков. В следващите години подобни изследвания публикуваха и други нейни колеги (27).

Няколко страници за готското присъствие по българските земи през IV-VI в. отдели през 1999 г. проф. Васил Гюзелев

в първия том на новата тритомна история на България. Авторът обръща внимание на дейността на епископ Вулфила като християнски мисионер и преводач на Библията (28).

За първи път присъствието на готите по българските земи и дейността на епископ Вулфила намериха място като самостоятелен научен проблем с изключителна стойност в поредицата публикации по страниците на в. „Литературен форум“ в началото на 2002 г., иницирана по идея на Балканската медийна академия в София. С общо осем статии участниците в интердисциплинарния екип – академик Росен Милев, архимандрит професор Георги Елдъров, професор Емилия Стайчева и старши научен сътрудник Светлозар Елдъров – не само насочиха вниманието към историческите, богословските и филологическите аспекти на проблема, но и го поставиха в контекста на европейското културно наследство и интеграция (29).

1. Касъров, А. Енциклопедически речник. Т. 3. Пловдив, 1907, с. 2665.
2. Младенов, С. Старите германски елементи в славянските езици. С., 1908, 52 стр; Същият. Старите германски елементи в славянските езици. – Сборник народни умотворения, наука и култура. Т. VII (XXV). С., 1910, 155 стр.
3. Гълъбов, К. Готска граматика. С., 1939, 275 стр.
4. Tackenberg. Germanische Funde in Bulgarien. – Известия на Българския археологически институт. 5, 1928/1.
5. Велков, И. Разкопките при Саговец. Готски поселения по долината на р. Вит. – Училищен преглед, 1937, X 4, с. 481-495.
6. Радонов, З. Връзки между български и германски учени и музеи (1878-1944 г.) – Във: Българо-германски отношения и връзки. Изследвания и материали. Т. 2. С., 1979, с. 318-319.
7. Велков, И. Разкопките при Саговец. – Училищен преглед, 1937, X 4, с. 481-495; Velkov, I. Eine Gotenfestung bei Sadowetz, Nordbulgarien. – Germania, XIX, 1935, p. 149-158; Velkov, I. Eine Gotenfestung bei Sadowetz. – Das Bild, 1937, Hf. 3, pp. 65-69.
8. Дечев, Д. Източногерманският произход на българското народностно име. – Годишник на Софийския университет. Историко-филологически факултет. Кн. XXII. 11. С., 1926, с. 3-25.
9. Ценов, Г. Произходът на българите и началото на българската държава и българската църква. С., 1910, 472 стр. (фототипно издание, С., 2002).
10. Пак там, с. 318.
11. Бешевилив, В. Йорданес (превод). – Българска историческа библиотека, 1932-1933, X 2, с. 111-115; Същият. Гръцки и латински извори за историята на България. Йорданес. – Прометей, 1937-1938, X 5-6, с. 35-38; Данов, Х. Гръцки и латински извори за историята на нашите земи. Сведенията на Амиан Марцелин. – Прометей, 1942-1943, X 3-4, с. 103-107; X 5-6, с. 140-144.
12. Стоянов, К. Произходът на християнството в Дунавските провинции. – Духовна култура, 1925, X 24-25, с. 43-52; Шивачев, А. Исторически свидетелства за най-стари следи на християнството в Балканския полуостров и у българите при цар Бориса. – Духовна култура, 1926, X 28-29, с. 77-99; Шивачев, А. Християнството на Балканския полуостров. Поява и разпространение през първите пет века и в България до св. Цар Бориса (принос към най-старата история на християнската църква в Балканския полуостров). С., 1929;

- Снегаров, И. Християнството в България преди покръстването на княз Борис (865 г.). – Годишник на Духовната академия „Св. Климент Охридски“. Т. V (XXXI). С., 1925, с. 195-220.
13. Снегаров, И. Кратка история на съвременните православни църкви (Българска, Руска и Сръбска). Т. II. С., 1946, с. 95.
14. Съдът над историците. Българската историческа наука. Документи и дискусии 1944-1950. Т. 1. С., 1995, с. 447.
15. НА-БАН, ф. 83, оп. 1, а. е. 38, л. 8-12, 18-22.
16. Велков, И. Градища. Опит за систематизиране на християнските селища в българските земи. – Годишник на Народния археологически музей Пловдив. Т. II. Пловдив, 1950, с. 157-180.
17. Геров, Б. Романизмът между Дунава и Балкана от Хадриан до Константин Велики. Част II. – Годишник на Софийския университет. Филологически факултет. Т. XLVII, 1950/51-1951/52. с. 17-124.
18. Гълъбов, К. Увод в изучаването на готски, старовисоконемски, средновисоконемски и ранновисоконемски. С., 1953, 343 стр.
19. Гръцки извори за българската история. Т. 1. С., 1954, 240 стр.; Латински извори за българската история. Т. 1. С. 1958, 454 стр.
20. Велков, В. Градът в Тракия и Дакия през Късната античност (IV-VI в.). Проучвания и материали. С. 1959, 281 стр.
21. История на България. Т. I, С., 1954, с. 40-41.
22. История на България (Второ преработено издание в три тома). Т. 1. С., 1964, с. 39.
23. Димитров, Д. Ранносредновековни фибули във Варненския музей. – Известия на Варненското археологическо дружество. 1961, кн. 12, с. 57-60; Михайлов, С. Ранносредновековни фибули в България. – Известия на Археологическия институт. Т. XXIV. С., 1961, с. 37-60.
24. История на България. Т. 1. С., 1979, с. 337-417.
25. Рангов, Н. Един германски паралел на Кирило-Методиевото дело. – Във: Българистика и българисти. С., 1986, с. 14-86.
26. Velkov, V. Der Wohnsitz der Gothi minores (Der Wulfilagoten) in Moesien. – Stidia in honorem Georgii Mibailov. Sofia, 1995, pp. 491-496.
27. Хараламбиева, А. Две готски фибули от Марцианопол. – Известия на Народния музей във Варна (ИНМВ). 1988, Т. 24 (39), с. 74-78; Същата. Два типа късноантични фибули във Варненския музей. – ИНМВ. 1989. Т. 25 (40), с. 29-41; Същата. Две готски фибули от западния некропол на Odessos. – ИНМВ. Т. 28 (43), с. 137-143. Vagalinski, L., Atanassov, G., Dimitrov, D. Eagle-Head Buckles from Bulgaria (6-th – 7-th centuries). – Archaeologia Bulgarica, 2000, N 3, pp. 78-91.
28. Гюзелев, В., И. Божилов. История на средновековна България. С., 1999, с. 14-19.
29. Милев, Р. Родина сме на две азбуки. Вулфила, готите и европейската ни идентичност. – Литературен форум, X 8 (492), 26 февруари – 4 март; Елдъров, Г. Вулфила (311-383). Пограничният просветител. – X 9, 5 март – 11 март; X 10, 12 март – 18 март; Стайчева, Е. Още веднъж за Вулфила и неговия превод на Библията. – X 12, 26 март – 1 април; Елдъров, С. Готската следа. – X 13, 2 април – 8 април; Същият. Визитката на готите. – X 14, 9 април – 15 април; Милев, Р. За германските ни културно-исторически корени. Панорамен обзор и някои допълнения. – X 16, 23 април – 29 април; Същият. Аларих – вестготски крал и европеец по дух. Теодерих Велики (453-526 г.). – ЛФ, X 17, 30 април – 6 май 2002.

Program Guidelines of the Goths' Project (2002-2011)

1. Complex research and systematization of the Goths' and other Old-German cultural and historical heritage in Bulgaria, with the common efforts of Bulgarian and foreign archaeologists, historians, linguists, ethnologists, theologians, etc.

2. Preparation of a list of Goths' and other Old-German monuments in Bulgaria; inclusion of the most significant among them (especially the capital of Theoderic the Great, Novae) in the UNESCO List of World Natural and Cultural Heritage.

3. Preparation of a strategy for the preservation and modern use of Old-German monuments in Bulgaria, including the development of cultural and eco tourism.

4. Development and practical implementation of an image strategy for the international presentation of Bulgaria as one of the cradles of Old-German and Early-European culture, at the same time avoiding the exaggeration of historical facts.

5. Organization of practical archaeological work (expeditions/excavations, workshops, scientific publications, etc.) in relation to the additional, thorough study and preservation of corresponding monuments.

6. Development, together with the UNESCO, the Council of Europe, the European Institute of Cultural Routes in Luxembourg and other international institutions, of a cultur-

al route and corresponding tourist programs called „The Route of the Goths across Europe“. Development of a trilateral project entitled „Theoderic the Great and Europe. Novae-Ravenna-Uppsala“.

Creation of a corresponding European network for scientific, cultural and information exchange and cooperation.

7. Organization of national and international meetings, symposia, training courses for young professionals, forums for scientific exchange and PR campaigns in relation to the studying and promotion of Old-German cultural and historical heritage in Bulgaria, on the Balkans, in Europe and the world.

8. Presentation of the Goths' project on the Internet, through the publication of books and information materials, and the corresponding film and media programs.

9. Stimulation and support for the work of linguists, historians, literature and media researchers, theologians, ethnologists, and others, studying Goths'/Old-German language, mode of life, culture, and their modern projections, in the national and international context.

10. Establishment and development of an International Center for Goths' and Early-European Research in Sofia, which will integrate and coordinate the above activities in the inter-discipline and trans-national context.

Rossen Milev / Valentin Hristov

CONTENTS

Rossen Milev

Introduction.

The Old-German Cultural and Historical Heritage in Bulgarian Lands.

The Goths, Bulgarian Ethnogenesis and our European Identity 3

Wulfila (Ulphilas), Alaric the First, Theodoric the Great- Builders of Europe 9

Herwig Wolfram

Die Goten auf dem Territorium des heutigen Bulgarien (German version) 15

Herwig Wolfram

The Goths on the Territory of Present Day Bulgaria (Bulgarian version) 26

Svetlozar Eldarov

Goths and Wulfila (Ulphilas) in the Bulgarian Humanitarian Science 34

The Gothic Connection and Their Calling Card 38

Georgi Eldarov

Bishop Wulfila (Ulphilas)(311-383) – the Transborder Enlightener 42

Emilia Staicheva

On Wulfila (Ulphilas) and His Translation of the Bible 47

Emilia Dencheva

Towards a New Reading and Evaluation of the Gothic Translation of the Bible by Wulfila (Ulphilas) 49

Boris Parashkevov

Gothic language elements in European, Slavonic and Balkan aspects 52

Evgenia Gencheva

The Goths Heritage in Novae 63

Dochka Aladzhova

Coin Production of the Ostrogoths 69

Mina Bospachieva

The Goths and Philippopolis 70

Vassilka Gerassimova

The Goths and Philippopolis in the Second Half of the 5th century 73

Alexander Stanev

East-Germanic Finds from the Epoch of the Ostrogoths Presence on the Balkans 76

Boyan Dumanov

“Foreign” Elements in the East-Germanic finds in Thrace and Dacia 86

Theodora Kovacheva

The Gothic Archeological Heritage in the Region of Pleven 93

Katya Trendafilova/Methodi Daskalov

A Necropolis of the Epoch of the Goth’s Presence in the Bulgarian Lands in the locality of Izvor 97

Valentin Hristov

Afterword.

A Project with European Dimensions, a Project of the Future 100

Chronology of Events:

A Millenium of Old-German Presence on the Territory of Present Day Bulgaria

(1st century BC-9th century AD) (Bulgarian version) 101

A Millenium of Old-German Presence on the Territory of Present Day Bulgaria

(1st century BC-9th century AD) (English version) 103

Program Guidelines of the Goths Project (2002-2011) (Bulgarian version) 105

Program Guidelines of the Goths Project (2002-2011) (English version) 106

Innovative Parameters of the Goths Project – for Bulgaria and for Europe 107

The German Historical Magazine of Deutsche

Geschichte about the March of the Goths to Rom from Bulgarian Lands 108

Biographical Data about the Authors 112

Contents (Bulgarian) 117

Contents (English) 118

ГОТИТЕ и старогерманското културно-историческо присъствие по българските земи

Първо издание, българска

© БАЛКАНМЕДИА, София 2003

Съставител *Акад. д-р Росен Милев*

Редактори *д-р Валентин Христов,*

Павлина Парашкевова

Худ. концепция *Акад. д-р Росен Милев*

Коректор *Росица Николова*

Предпечат *ФАТУМ*

Печат *МАРИ-90*

Отпечатано в България

Изданието е осъществено с подкрепата на
Посолството на Кралство Норвегия в София

Die Goten und die altgermanische kultur –
historische Präsenz in den bulgarischen Landen
Erste Ausgabe, Bulgarien

© BALKANMEDIA, Sofia 2003

www.balkanmediaacademy.bg

Herausgeber: *Acad. Dr. Rossen Milev*

Redaktion: *Dr. Valentin Hristov*

Pavlina Parashkevova

Design conception: *Acad. Dr. Rossen Milev*

Sprachredaktion: *Rossiza Nikolova*

Vordruck: *FATUM*

Druck: *MARI-90*

Printed in Bulgaria

With the support of the
Royal Norwegian Embassy, Sofia

ISSN 0861-5047

Г.нар. „Готски прислужник“ –
стенорис в късноантичната
Силистренска гробница (IV в.)

*Сива кана, Некропол от м. Кайлъка – гр. Плевен,
Период на готските нашествия и поселения (IV-VI в.)*

*Съдове – сив със щемпелувана украса и бежав, с. Писарово, Плевенско
Период на готските нашествия и поселения (IV-VI в.)*

Остготски фибули от Плевенския край, (V-VI в.)

Мозайка в базиликата, издигната по време на остготското господство в късноантичния град Теурния (V-VI в.), обл. Каринтия, дн. Австрия

Крал Балтазар поднася дарове на Бога. Мозайка в базиликата Св. Аполинер Нуово в Равена (V в.)

Ктиторски надпис, свързан с пъководец Базилик. Мозайка в т.нар. „Малка базилика“ във Филипопол, дн. Пловдив (V-VI в.)

Готските походи и поселения в Европа
Карта на Хервиг Волфрам

Мозайка от Баптистерия (мястото за кръщаване) в
м.нар. „Малка базилика“ във Филипопол, дн. Пловдив (V-VI в.)

*Гробницата на Теодерих Велики
в гр. Равена, Италия*

Останки от двореца на Теодерих Велики в Нове, гр. Свицов

*Codex argenteus – Библия от времето на Теодерих Велики,
съхранявана в гр. Упсала, Швеция*

Ариани на път – ранновизантийски ръкопис (V в.)

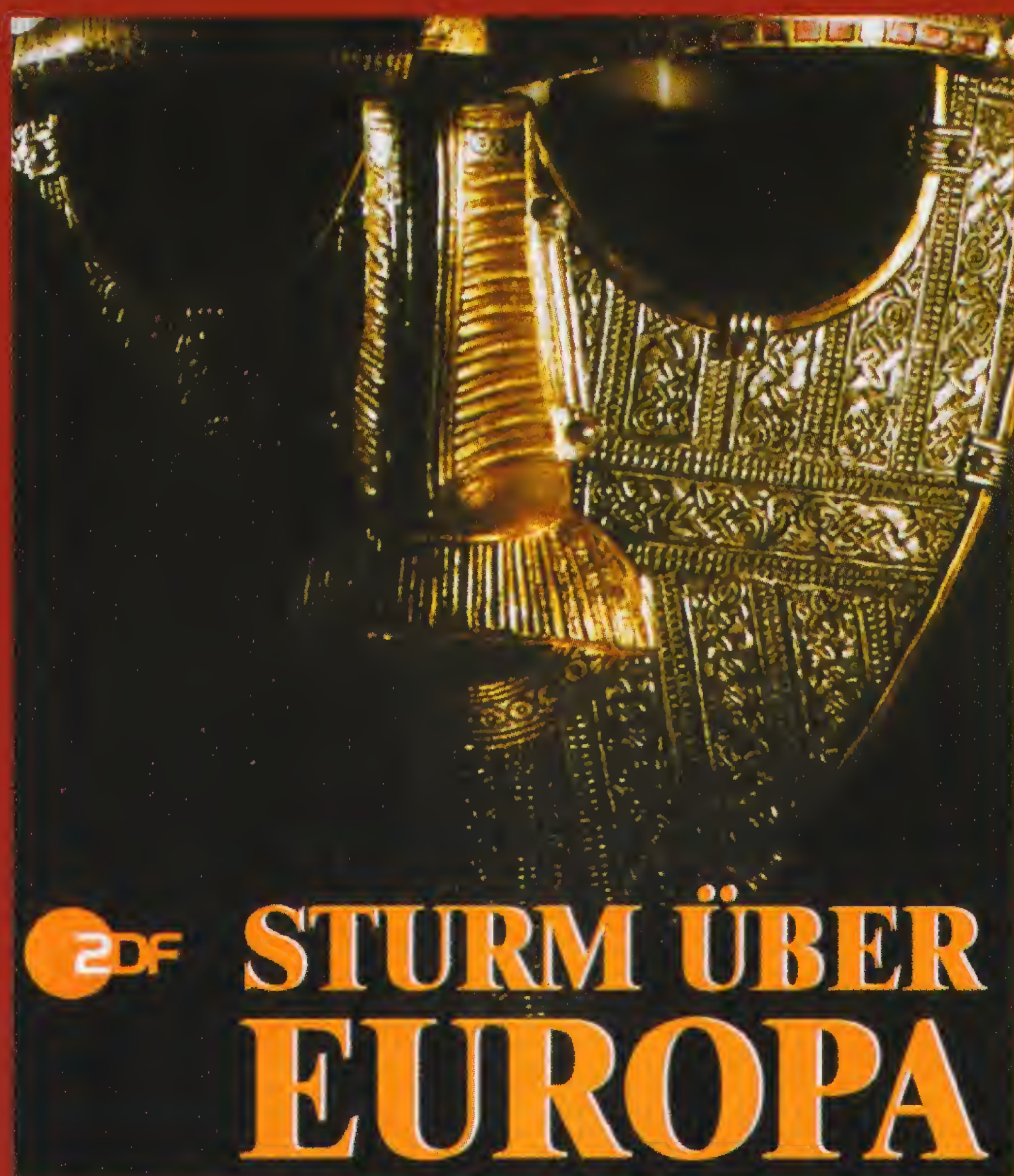
Св. Петър – мозайка в храма на арианите в Равена (VI в.)

Стомна, покрита с масленозелена глеч, некропол от м. Кайлъка, гр. Плевен (IV-VI в.)

Вестготска фибула от Пиринейския полуостров (VII в.)

На 10.03.2002 г. Германската обществена телевизия ZDF започна излъчването на четирисерийна документална поредица за походите и преселенията на готите и други германски племена из цяла Европа.

Британското седмично издание The Times Literary Supplement (TLS) публикува в броя си от 15.03.2002 г. обширен материал под наслов „Кои бяха готите?“, който представи новата необходимост и тенденция за обхватно изследване на готското минало на Европа. Още на 19.01.2002 г. беше стартирал Готският проект на Балканската медийна академия, а на 26.02.2002 г. Р. Милев публикува първата си студия за готите във в. „Литературен форум“. Така на практика новото, медийно тематизиране на готските приноси в европейското развитие започна в България.

*Находки от некропола в местността Извор, Брезнишко
Период на готските нашествия и поселения, V-VI в.*

Храм на арианите в Равена (VI в.)